

Læreplan for Samfundsfag

A: Formål og Introduktion

Formålet for undervisningen i samfundsfag

(Jf. § 18 i Hjemmestyrets bekendtgørelse om trinformål samt fagformål og læringsmål for folkeskolens fag og fagområder.)

Formålet med undervisningen er, at eleverne opnår færdigheder i at anvende grundlæggende historiske, kulturgeografiske og andre samfundsfaglige beskrivelsesmetoder og forklaringsmodeller. Eleverne skal tilegne sig viden om levevilkår, tankesæt og samfundsformer lokalt, nationalt og globalt i fortid og nutid. Eleverne skal udvikle forståelse af sammenhængen mellem menneskers levevilkår og de naturgivne og menneskeskabte forhold og af, hvilken betydning ændringer har for levevilkårene og samfundslivet.

Stk. 2. Undervisningen skal medvirke til, at eleverne opnår erkendelse af deres eget kulturelle og samfundsmæssige tilhørsforhold. Undervisningen skal tillige medvirke til, at eleverne udvikler deres kritiske sans og bliver i stand til selvstændigt at analysere, vurdere og tage stilling til politiske, økonomiske og ideologiske udsagn og problemstillinger lokalt, nationalt og globalt. Eleverne skal udvikle bevidsthed om de muligheder, faget rummer, og undervisningen skal gøre dem i stand til at tage medansvar for egen læring.

Stk. 3. Undervisningen skal medvirke til, at eleverne udvikler interesse for politiske og samfundsmæssige spørgsmål og problematikker, og at de erkender, at der ligger historiske forudsætninger og forskellige værdisyn bag egne og andres holdninger og handlinger.

Stk. 4. Undervisningen skal give eleverne indsigt i andre kulturer og samfundsformer. Eleverne skal erhverve sig kendskab til nogle af de faktorer, der danner baggrund for det nutidige samfunds problemer og konflikter og til, hvordan de søges løst. Eleverne skal opnå indsigt i, hvorledes det enkelte menneske alene og i samarbejde med andre kan øve indflydelse på beslutninger i et demokratisk samfund.

Bemærkninger til formålet

Stk. 1 omhandler den konkrete viden og de færdigheder, som den enkelte skal opnå gennem skoleforløbet – det rent faglige aspekt.

Stk. 2 omhandler elevens personlige anvendelse af viden og færdigheder til personlig vækst og styrkelse af identitet og integritet - det intrapersonelle aspekt.

Stk. 3 omhandler elevens anvendelse af viden og færdigheder i samarbejde med andre til at skabe sig indsigt i og forståelse for andre mennesker - det interpersonelle aspekt.

Stk. 4 omhandler elevens anvendelse af viden og færdigheder både i det lokale og internationale samfund til styrkelse af demokratiet og den interkulturelle tolerance - det overordnede samfundsmæssige og kulturelle aspekt.

På yngstetrinnet fokuseres der med udgangspunkt i eget lokalsamfund og dets historie på elevernes begyndende opmærksomhed på menneskelige fællesskaber før og nu, hvor folk bidrager på forskellig vis til opfyldelsen af fælles behov.

Eleverne skal gradvis opøves i at betragte og tolke konkrete materialer og billeder samt lytte til fortællinger og gøre sig overvejelser om relevansen af de informationer, disse indeholder, for et givet kulturelt eller andet samfundsfagligt emne.

Eleverne skal opnå en begyndende opmærksomhed på sig selv som medlemmer af et forpligtende klasse- og skolefællesskab og lokalt fællesskab, som de selv skal bidrage til og kan øve indflydelse på.

Eleverne skal lære at orientere sig i omverdenen og opnå en begyndende bevidsthed om eget samfundsmæssige og kulturelle tilhørsforhold og om lokalsamfundet som en del af Grønland og Grønlands placering i verden.

Fagets placering

Samfundsfag indgår som et obligatorisk fag på alle 10 årgange. Faget omfatter viden og færdigheder fra de traditionelle skolefag geografi (kulturgeografi), historie og samtidsorientering/samfundsfag.

Fagets område er menneskelig virksomhed og fællesskab i tid og rum i videste forstand og samler derfor den kulturelle og samfundsmæssige dimension i skolens øvrige fag og fagområder.

Særlige berøringsflader har faget til faget religion og filosofi og fagområdet personlig udvikling samt kulturdelen af sprogfagene. Endvidere er der en tæt forbindelse til disciplinerne teknologi og naturgeografi under naturfag.

Det vil derfor være formålstjenligt, at de relevante dele af undervisningen tilrettelægges tværfagligt eller tæt koordineret med disse fag, både med henblik på helhedsforståelsen, og for at hvert fag og fagområde sikrer og fastholder sin egen synsvinkel.

Læringssyn og arbejdsmetoder

Et vigtigt sigte med samfundsfag er at bidrage til at forme og udvikle en positiv selvopfattelse hos eleverne og skabe en tryk forankring i egen kultur og eget samfund, således at de kan møde mennesker fra andre kulturer og samfund og gå fremtiden i møde med åbenhed og tillid til sig selv.

Samfundsfag er ikke blot et vidensfag, men i høj grad også et fag, hvor vigtige færdigheder som indsamling og bearbejdning af informationer, kritisk vurdering, selvstændig stillingtagen og efterfølgende aktiv medvirken i meningsdannelse og beslutningsprocesser i samfundet øves.

Kendskab til tidligere tider knytter mennesker sammen over tid og er et vigtigt redskab for forståelsen af nutiden og i udviklingen af forestillinger om og ønsker til fremtidens samfund. Samtidig er kendskab til andre nutidige kulturer og samfund en vej til en øget forståelse af forskelle og ligheder og mangfoldigheden i menneskelige fællesskaber og dermed et redskab til selvforståelse og en baggrund for refleksioner over fremtiden.

Arbejdsformerne i samfundsfag lægger op til en gradvis udvikling af en høj grad af selvstændighed hos eleverne med henblik på at opbygge en egentlig handlingskompetence i samfundsmæssige og kulturelle spørgsmål. Eleverne opøver til stadighed deres evne til at indsamle, ordne, analysere og tolke informationer, drage deres egne konklusioner på baggrund heraf og omsætte deres stillingtagen til konkret handling.

Brugsanvisning til læreplanen

Læreplanen er opstillet i fire spalter, som vist i nedenstående figur

<i>Læringsmål</i>	<i>Forslag til undervisningen</i>	<i>Forslag til evaluering</i>	<i>Forslag til undervisningsmaterialer</i>
Kategori 1 – 5		Kategori 1 – 5	
I denne spalte anføres de obligatoriske læringsmål for faget delt op i 5 kategorier: <ul style="list-style-type: none"> • Samfundsfag i anvendelse • Kultur og samfund før og nu • Politisk organisation, lov og ret • Økonomi, erhverv og teknologi • Verden omkring. 	I denne spalte anføres forslag til undervisningsaktiviteter, -forløb og -metoder i relation til de enkelte læringsmål eller grupper af læringsmål. Forslagene skal ses som eksempler på, hvordan der kan arbejdes med de pågældende læringsmål, og er udelukkende vejledende.	I denne spalte anføres forslag til evalueringen ud fra læringsmålene i 1. spalte. Forslagene skal ses som eksempler på, hvordan der kan evalueres ud fra de pågældende læringsmål, og er udelukkende vejledende.	I denne spalte anføres forslag til undervisningsmaterialer – såvel materialer til elevernes brug som vejledende materialer til lærerens brug. Forslagene skal ses som eksempler på, hvilke typer af materialer, der kan anvendes i arbejdet, og er udelukkende vejledende.

Læringsmålene

Læringsmålene står anført i Hjemmestyrets bekendtgørelse om trinformål samt fagformål og læringsmål for folkeskolens fag og fagområder. Læringsmålene er således ligesom trinformål og fagformål fastsat af landsstyret og angiver obligatoriske, nationale standarder for undervisningens indhold.

Læringsmålene skal danne udgangspunkt for udvælgelsen af indholdet i undervisningen, og dermed også for evalueringen af elevernes udbytte heraf.

Læringsmålene er alle angivet som endemål for det pågældende trin og er formuleret som afslutninger af den indledende sætning: ”*Ved afslutningen af yngstetrinnet forventes det, at eleverne...*”.

Læringsmålene for alle tre trin er inddelt i 5 kategorier:

- Samfundsfag i anvendelse
- Kultur og samfund før og nu
- Politisk organisation, lov og ret
- Økonomi, erhverv og teknologi
- Verden omkring

Kategorierne udgør ikke skarpt adskilte delområder, men skal forstås som forskellige synsvinkler på og aspekter af det samlede faglige indhold. Kategoriernes rækkefølge er således ikke en angivelse af en faglig prioritering eller en rækkefølge som stoffet skal præsenteres i; der skal fortløbende undervises i relevante læringsmål fra flere kategorier i helhedsorienterede undervisningsforløb.

Rækkefølgen af læringsmålene inden for hver kategori er heller ikke udtryk for en faglig prioritering eller progression. Det er her op til læreren at vælge den vægtning og den rækkefølge, som forekommer mest hensigtsmæssig ud fra en vurdering af elevgruppens behov og interesser på det pågældende tidspunkt.

Samfundsfag i anvendelse

Under denne kategori samles de læringsmål, der drejer sig om elevernes færdigheder i at arbejde konkret med spørgsmål og problemstillinger vedrørende kultur og samfund. Eleverne skal lære at kunne se og efterhånden også selvstændigt afgrænse og formulere samfundsfaglige spørgsmål og problemstillinger, at indsamle, tolke, vurdere, analysere og fremlægge informationer og at deltage aktivt i samfundsdebatten og meningsdannelsen. Læringsmålene i denne kategori drejer sig således om de grundlæggende arbejdsformer, som skal inddrages i arbejdet med alle de øvrige læringsmål.

Kultur og samfund før og nu

Under denne kategori er samlet de læringsmål, der drejer sig om variation og udvikling i levevilkår, kulturer og samfundsformer i tid og rum ud fra et helhedssyn. Kategorien omfatter således også læringsmål, der indbefatter forhold, som berøres i de følgende kategorier.

Politisk organisation, lov og ret

Under denne kategori er samlet de læringsmål, der mere specifikt drejer sig om politisk organisation og samfunds- og statsdannelse til forskellige tider forskellige steder i verden.

Økonomi, erhverv og teknologi

Under denne kategori er samlet de læringsmål, der mere specifikt drejer sig om økonomiske systemer og erhvervsstrukturer og de teknologiske forudsætninger herfor. Desuden er inddraget læringsmål, der drejer sig specielt om kommunikationssystemer – herunder nutidens medie- og informationsteknologi.

Verden omkring

Under denne kategori er samlet de læringsmål, der omhandler orientering i omverdenen og kendskabet til samfundenes udbredelse i på jorden. Arbejdet med læringsmål i denne kategori bør i nødvendigt omfang koordineres med arbejdet med naturgeografiske læringsmål under naturfag.

Forslag til undervisningen

Forslag til undervisningen beskriver forskellige undervisningsmetoder og -aktiviteter og i enkelte tilfælde også egentlige afsluttede undervisningsforløb, som kan anvendes i arbejdet med at nå læringsmålene.

Der er ikke i alle tilfælde et én til én forhold mellem læringsmål og undervisningsforslag. Til nogle af læringsmålene er således anført flere forslag, mens andre undervisningsforslag dækker flere læringsmål. I de tilfælde, hvor et undervisningsforslag inddrager læringsmål fra andre kategorier, er de pågældende læringsmål anført i kursiv under det aktuelle læringsmål med en henvisning til, hvilken kategori de er hentet fra.

Forslagene til undervisningen er ikke udtømmende, men skal forstås som vejledende eksempler på og ideer til, hvordan undervisningen kan tilrettelægges.

Som nævnt ovenfor angiver læringsmålene, hvilken viden og hvilke færdigheder eleverne forventes at have tilegnet sig efter afslutningen af hvert trin. Forslagene til undervisningen er kun i begrænset omfang differentieret i forhold til de enkelte alderstrin inden for det pågældende trin. Det er således op til skolen og den enkelte lærer at formulere delmål for undervisningen inden for det enkelte trin, og tilpasse undervisningsforløbene i forhold til elevernes alder og forudsætninger i øvrigt. Det skal understreges at forslagene udelukkende er vejledende, og det er således helt op til den enkelte lærer ud fra egne erfaringer og vurderinger at udvælge i, tilpasse og supplere de anførte arbejdsformer eller at erstatte dem med helt andre.

Forslag til evalueringen

Også for evalueringsforslagenes vedkommende gælder det, at der kan være et eller flere forslag til et læringsmål og et forslag, der dækker flere læringsmål.

Evalueringsforslagene kan have generel karakter eller være mere direkte rettet mod det/de anførte forslag til undervisningen. Der dog i alle tilfælde en direkte forbindelse med læringsmålene.

Forslagene til evalueringen skal på linie med forslagene til undervisningen betragtes som vejledende eksempler og ideer.

En del af evalueringsforslagene består i en simpel opregning af, hvad læreren skal være opmærksom på, mens andre i højere grad inddrager elevernes respons gennem en aktivitet eller svar på spørgsmål o.l.

Forslag til undervisningsmaterialer

De anførte forslag til undervisningsmaterialer er både til brug for læreren selv og til brug for eleverne.

Alle relevante grønlandske udgivelser er søgt medtaget. Herudover skal det understreges, at der i udvælgelsen af de øvrige materialer ikke er foretaget en sammenlignende vurdering af de enkelte forlagsudgivelser. De anførte materialer skal således ses som eksempler på de typer materialer, der skønnes anvendelige, og angivelserne er på ingen måde et udtryk for, at den pågældende udgivelse vurderes som værende af højere kvalitet end andre tilsvarende materialer.

Materialeangivelserne skal derfor heller ikke betragtes som udtømmende, og skolerne og de enkelte lærere opfordres til selv at foretage materialesøgninger for løbende at ajourføre skolens materialesamling til faget.

Læringsmålene for samfundsfag på alle 3 trin

Ved afslutningen af <i>ungstetrinnet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>mellemtrinnet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>ældstetrinnet</i> forventes det, at eleverne
Samfundsfag i anvendelse		
<ul style="list-style-type: none"> • er opmærksomme på og stiller spørgsmål til samfundsmæssige og kulturelle forhold • kan gøre sig overvejelser om levevilkår og dagligdag i forskellige kulturer og samfund til forskellige tider ved at arbejde med genstande, billeder, kortere trykte tekster, elektroniske medier mv. • er opmærksomme på, at der er forskelle mellem fiktive og ikke fiktive fremstillinger • kan udtrykke deres oplevelse af og viden om kulturer og samfund gennem mundtlig fremlæggelse og kreativt udtryk, så som illustrationer, collager, modeller, rollespil mv. • kan udtrykke deres oplevelse af hændelser og begivenheder fra dagligdagen og fra verden omkring os • kan diskutere, foreslå og afprøve løsninger på forskellige problemer i klasse- og skolefællesskabet 	<ul style="list-style-type: none"> • kan indkredse og afgrænse spørgsmål og problemstillinger vedrørende kultur- og samfundsforhold • kan opsøge og indsamle informationer i forskellige kilder, der belyser et spørgsmål eller en problemstilling • kan gøre sig overvejelser om forskellige kilders troværdighed og gyldighed • kan overveje og diskutere forskellige forklaringer og synsvinkler på enkle spørgsmål og problemstillinger • kan ordne og fremlægge indhentede informationer med inddragelse af forskellige medier og kreativt udtryk • i fællesskab kan undersøge og tage stilling til aktuelle lokale og nationale problemstillinger og lægge og gennemføre en plan med henblik på at give deres bidrag til diskussionen om problemernes løsning 	<ul style="list-style-type: none"> • selvstændigt kan udvælge, afgrænse og formulere spørgsmål og generelle og konkrete problemstillinger vedrørende kultur- og samfundsforhold • selvstændigt kan udvælge, indsamle og ordne data, der belyser forskellige synsvinkler på et spørgsmål eller en problemstilling, i primære og sekundære kilder • kan vurdere og sammenligne forskellige primære og sekundære kilders troværdighed og gyldighed i forhold til et spørgsmål eller en problemstilling • kan analysere indsamlede data og formulere og diskutere forskellige tolknings- og forklaringsmuligheder i forbindelse med et spørgsmål eller en problemstilling • kan fremlægge resultaterne af deres arbejde med et spørgsmål eller en problemstilling og argumentere for deres tolkninger og forklaringer med inddragelse af forskellige medier • i fællesskab kan gennemføre en undersøgelse af og tage stilling til aktuelle nationale og globale problemstillinger og lægge og gennemføre en plan med henblik på at give deres bidrag til diskussionen om problemernes løsning

Ved afslutningen af <i>ungstetrinnet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>mellemtrinnet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>ældstetrinnet</i> forventes det, at eleverne
Kultur og samfund før og nu		
<ul style="list-style-type: none"> • er opmærksomme på, hvordan samfundets medlemmer er afhængige af hinanden og bidrager til at opfylde fælles behov • er opmærksomme på kulturel variation inden for lokalsamfundet og i Grønland • har kendskab til børns levevilkår og dagligdag i andre lande • har arbejdet med deres eget stamtræ • har kendskab til sider af levevilkårene i lokalsamfundet i gamle dage f.eks. gennem ældre menneskers fortælling • kender til eget lokalsamfunds historie, bl.a. gennem kendskab til lokale fortidsminder • har overvejet, hvad grønlandske sagn og myter kan fortælle om livet i gamle dage • har beskæftiget sig med dagligdag og levevilkår i gamle dage i andre lande 	<ul style="list-style-type: none"> • har kendskab til andre nutidige kulturers bidrag til og påvirkning af grønlandsk kultur • har kendskab til, hvad samfund gør for at bevare og udvikle deres kultur • er bevidste om, hvordan samfundets private og offentlige institutioner, organisationer og virksomheder bidrager til opfyldelse af den enkeltes og fællesskabets behov • kan sammenligne dagligdag, levevilkår og samfundsforhold forskellige steder i verden, herunder i andre inuitsamfund og blandt andre oprindelige befolkninger • kan arbejde med tidslinier og skabe sig overblik over kronologien i historiske udviklingsforløb • kender hovedtrækkene i Grønlands befolkningshistorie fra de tidligste kulturer til thulekulturen og nordboerne • kender betydningen af den tidlige kontakttid, hvalfangertiden, for kultur og samfund • kender hovedtrækkene i grønlandsk koloniseringshistorie fra 1721 og betydningen af koloniseringen for kultur og samfund • har kendskab til samfund, kultur og levevilkår i de samfund, som Grønland har haft kontakt med fra vikingetiden frem til i dag • har kendskab til udviklingen af nogle forskellige fortidige kulturer og samfundstyper forskellige steder i verden, så som højkulturer i Middelhavsområdet, Asien, Afrika eller Syd- og Mellemamerika 	<ul style="list-style-type: none"> • kan analysere og vurdere forskellige opfattelser af grønlandsk identitet og kultur • har forståelse af det grønlandske samfunds og den grønlandske kulturs stilling i det internationale samfund • er bevidste om, hvordan forskellige samfund bevarer og viderefører deres kultur og tilpasser sig ændringer • har indblik i, hvordan kunstnerisk udtryk afspejler kultur • har indblik i, hvordan forskellige samfund dækker den enkeltes og fællesskabets behov • har forståelse af samfundsmæssige begivenheder som dele af udviklingsforløb i tid og rum • har kendskab til kultur- og samfundsudviklingen i Grønland og i Danmark i perioden fra 1850 til i dag

Ved afslutningen af <i>ungstetrinnet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>melletrinnet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>ældstetrinnet</i> forventes det, at eleverne
Politisk organisation, lov og ret		
<ul style="list-style-type: none"> • kender deres rettigheder og pligter i skolen og i lokalsamfundet • kender til lokale samfundsinstitutioner, skolebestyrelse, bygdebestyrelse, kommunalbestyrelse og foreninger, og kender til elevrådet og dets opgaver og beføjelser • er opmærksomme på Grønland som en politisk enhed 	<ul style="list-style-type: none"> • kender til kommunalbestyrelsernes, landsstyrets og landstingets beføjelser og opgaver • har forståelse af Grønlands juridiske stilling som en del af rigsfællesskabet • har kendskab til internationalt samarbejde om børns levevilkår og rettigheder • har viden om familiens funktion som samfundsinstitution • har kendskab til familie- og samfundsstrukturer i de oprindelige inuitsamfund • kan undersøge og sammenligne forskellige samfundssystemer før og nu • har kendskab til vigtige begivenheder i de europæiske opdagelsesrejser og den europæiske kolonisering af andre verdensdele, herunder koloniseringen af det øvrige Nordamerika 	<ul style="list-style-type: none"> • har kendskab til lovgrundlaget for hjemmestyret, herunder hjemmestyrets kompetence i forhold til retsvæsen og udenrigspolitik • har forståelse af, hvorledes det grønlandske parlamentariske demokrati fungerer og har kendskab til politiske partier og interesseorganisationer og deres betydning for meningsdannelse og beslutningstagning i Grønland • har kendskab til Grønlands rolle i internationalt samarbejde, herunder i ICC, i Nordisk Råd og i FN • har kendskab til internationalt samarbejde på regeringsplan, herunder FN, Nato, EU, Europarådet og Nordisk Råd • har kendskab til internationale, statsligt uafhængige, interesseorganisationer omkring menneskerettigheder, miljø mv. • kender hovedtrækkene i udviklingen af den politiske organisering fra forstanderskaberne frem til Hjemmestyret • kender til de vigtigste verdenshistoriske begivenheder fra begyndelsen af 1900-tallet til i dag, herunder krige og internationale politiske konflikter • kender hovedtrækkene i udviklingen af forskellige politiske og økonomiske organisationsformer og ideologier på verdensplan og centrale historiske begivenheder i denne udvikling

Ved afslutningen af <i>ungstetrinnet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>mellemtrinnet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>ældstetrinnet</i> forventes det, at eleverne
Økonomi, erhverv og teknologi		
<ul style="list-style-type: none"> • har kendskab til forskellige erhverv og funktioner i lokalsamfundet og i Grønland • er opmærksomme på teknologiens og mediernes betydning i deres hverdag • er opmærksomme på, at samfund lokalt, nationalt og globalt er materielt og økonomisk afhængige af hinanden • har kendskab til forskelle mellem erhvervsformer og teknologi før og nu 	<ul style="list-style-type: none"> • har kendskab til produktion og erhverv og de naturgivne og menneskeskabte forudsætninger herfor i Grønland • har indblik i den økonomiske betydning af nutidens teknologi, herunder transport- og kommunikationssystemer • har indblik i massemediernes indflydelse på menneskers hverdag, og hvordan mennesker har indflydelse på massemediernes • har kendskab til erhvervs- og teknologiudviklingen i Grønland fra kolonitiden til i dag • har kendskab til sammenhængen mellem erhvervs- og produktionsformer og de naturgivne og menneskeskabte forudsætninger herfor forskellige steder i verden til forskellige tider 	<ul style="list-style-type: none"> • har indblik i vigtige faktorer i Grønlands økonomi, herunder Grønlands eksport og landets vigtigste handelspartnere • har indblik i teknologiudviklingens indvirkning på politiske, sociale og økonomiske strukturer • har kendskab til forskellige nutidige økonomiske systemer og verdensøkonomien, herunder fordelingen mellem rige og fattige lande • har kendskab til vigtige stadier i udviklingen af produktions- og erhvervsformer på verdensplan fra de tidligste samfund til i dag
Verden omkring		
<ul style="list-style-type: none"> • kan orientere sig i lokalsamfundet og de nærmeste omgivelser • kan udarbejde simple kortskitser over skolen og lokalsamfundet, • kan vise deres egen bygd/bys og kommunes beliggenhed på Grønlandskortet og Grønlands beliggenhed på verdenskortet/globussen • er opmærksomme på, at der er forskelle mellem menneskeskabte og naturgivne miljøer i lokalområdet. 	<ul style="list-style-type: none"> • kender og kan bruge forskellige typer grønlandskort og verdenskort • kender placeringen af de grønlandske kommuner og deres byer og største bygder • kan orientere sig på verdenskortet og kender verdensdelene, verdenshavene, de største bjergformationer og flodsystemer og de største regioners og landes placering • har forståelse af sammenhængen mellem bosætningsmønstre og de naturgivne og menneskeskabte forudsætninger i Grønland og i forskellige samfundstyper andre steder i verden • har forståelse af, hvordan samfund påvirkes af og selv påvirker deres miljø. 	<ul style="list-style-type: none"> • kender og kan orientere sig med sikkerhed på verdenskortet • har forståelse af økonomi- og erhvervsudviklingens indflydelse på bosætningen i det. 20.-21 årh. i Grønland • har kendskab til udviklingen i bosætningsmønstre og forudsætninger herfor i forskellige typer samfund forskellige steder i verden i det 20. – 21. århundrede, herunder fremkomsten af de store bysamfund • har indblik i, hvordan forskellige erhvervs- og produktionsformer, kulturer og livsformer påvirker naturmiljøet forskelligt både nationalt og globalt.

Læreplan for Samfundsfag

*B: Læringsmål og forslag til undervisningen,
evaluering og undervisningsmaterialer*

Samfundsfag i anvendelse	
Læringsmål	Forslag til undervisningen
<p>• er opmærksomme på og stiller spørgsmål til samfundsmæssige og kulturelle forhold</p>	<p>Samfundsfag i anvendelse omfatter grundlæggende samfundsfaglige begreber og færdigheder og indgår på forskellig vis i arbejdet med de øvrige læringsmål.</p> <p>Eleverne skal have skærpet deres opmærksomhed omkring organisationsformer, således at de senere kan begynde selv at formulere spørgsmål og problemstillinger vedrørende samfund og kultur. Ved præsentationen og behandlingen af emner og spørgsmål skal eleverne opfordres til at komme med forslag om, hvad man kan undersøge og skaffe sig mere viden om.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Udvælg forskellige aktiviteter, som eleverne deltager i, i dagligdagen i og uden for skolen, og tal med dem om <ul style="list-style-type: none"> - hvad man kan gøre alene, - hvad der kræver, at man er flere om det, - hvordan man bliver enige om, hvordan det skal gøres, og hvem der bestemmer.
<p>• kan gøre sig overvejelser om levevilkår og dagligdag i forskellige kulturer og samfund til forskellige tider ved at arbejde med genstande, billeder, kortere trykte tekster, elektroniske medier mv.</p>	<p>Ved præsentationen af forskelligt materiale i forbindelse med et emne opfordrer læreren systematisk eleverne til at gøre sig overvejelser ved at stille spørgsmål til genstande og billeder mv. Hvad tror I dette er? Hvad viser dette billede?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Læg en samling, fortrinsvis dagligdags, effekter (værktøj, husgeråd og andre brugsgenstande, rester fra madlavningen, beklædning, billeder mv.) ud på et bord eller gulvet, og dæk dem over med sort plastik e.l. Leg arkæologer med eleverne, og rul dækket gradvis tilbage, og spørg dem for hver enkelt genstand, hvad man ud fra denne kan slutte eller gætte sig til om den ”kultur”, som genstandene kommer fra. Bed eleverne begrunde deres antagelser. Aktiviteten kan også gennemføres i grupper, således at hver gruppe har sin egen ”udgravning” med 3-4 genstande, og bagefter skal fremlægge deres undersøgelsesresultater. Aktiviteten kan anvendes til introduktion af nye fortidige og nutidige samfund og kulturer, hvor genstandene er erstattet af billedmateriale. • Vis eleverne en film/video eller en serie billeder, som viser noget om menneskers dagligdag, og spørg dem ud fra et begrænset antal, på forhånd givne, spørgsmål om, hvad man kan slutte eller gætte sig til om disse menneskers dagligdag og levevilkår, som f.eks. familieforhold, bolig, kost, beklædning og klima, erhverv, skolegang, transportmidler osv. Lad eleverne begrunde deres slutninger eller gæt. Aktiviteten gennemføres med den samlede klasse, eller enkelte spørgsmål kan deles ud til besvarelse i grupper.
<p>• er opmærksomme på, at der er forskelle mellem fiktive og ikke fiktive fremstillinger</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lad eleverne finde forskelle og ligheder mellem autentiske og fiktive historier (oplæst af læreren) og billeder eller spille- og dokumentarfilm, der omhandler det samme emne, og tal med dem om, hvad der kan være sandt, og hvad der nok er fri fantasi. • Ved genfortælling eller læsning af grønlandske sagn og myter for klassen, spørg løbende eleverne, hvad de mener, kan være sandt, og hvad de mener, ikke kan være sandt, og bed dem give begrundelser herfor.

Samfundsfag i anvendelse	
Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<p>Læg mærke til, om eleverne efterhånden opnår opmærksomhed på og lyst til at forstå spørgsmål og problemstillinger inden for kultur og samfund, og begynder selvstændigt at stille spørgsmål. herom.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om elevernes antagelser er relevante og kan sandsynliggøres ud fra de pågældende effekter alene. • Læg mærke til, om elevernes antagelser er relevante og kan sandsynliggøres ud fra videoen eller billederne alene. 	<p>Genstande fra dagligdagen eventuelt iblandet fremmede ting eller ting eller billeder af ting, som eleverne ikke forventes at kende.</p> <p>Nutidig dokumentar- eller fiktionsvideo, med eller uden tale på et sprog, eleverne forstår. Der kan fx anvendes videoer fra Pilersuiffiks fællessamling, fra TV eller lærerens egne ferievideoer mv. Tilsvarende billedmateriale.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleverne er i stand til at begrunde deres opfattelse og udviser en begyndende forståelse af, at ikke alle kilder er lige troværdige. 	<p>Fx eventyr og fabler, hvori dyr medvirker og fagbøger om det/de samme dyr.</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • kan udtrykke deres oplevelse af og viden om kulturer og samfund gennem mundtlig fremlægelse og kreativt udtryk, så som illustrationer, collager, modeller, rollespil mv. 	<p>Elevernes udtryksfærdighed øves løbende i forbindelse med arbejdet med de øvrige læringsmål. Desuden kan der, efter at eleverne har været præsenteret for forskellige nutidige og fortidige samfund og kulturer, gennemføres forløb med særligt fokus på udtryksformer som det følgende. Forløbet gennemføres sammen med undervisningen i praktisk-musiske fag under de lokale valg.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opbyg et fiktivt samfund sammen med eleverne ved at stille spørgsmål som: <ul style="list-style-type: none"> - Hvor i verden ligger samfundet (fx i de varme lande, på en anden planet osv.) og hvordan er klimaet og de fysiske omgivelser? - Hvilke erhverv lever befolkningen af (handel, jagt, landbrug, forskellig slag industri osv.) - Hvad spiser de? - Hvilket tøj går de i? - Hvordan er deres boliger indrettet? - Hvilke transportmidler anvender de? - Hvordan lyder deres sprog/ser deres skriftsprog ud? - Hvilken musik og kunst har de? - Hvilke vigtige hændelser er der sket i samfundets historie. <p>Lad eleverne ud fra svarene på de stillede spørgsmål i grupper udarbejde kort over samfundet, lave tegninger eller modeller af redskaber, huse, klædedragt osv., plancher over fødevarer og måltider, rollespil over forskellige sider af tilværelsen i samfundet og dramatiseringer af vigtige begivenheder i dets historie mv.</p> <p>Arranger som afslutning en særudstilling i ”klassemuseet”, hvor eleverne guider forældre eller andre besøgende rundt samt opfører deres rollespil.</p> <p>Aktiviteten kan også gennemføres efter et længerevarende emnearbejde om en eksisterende kultur</p>
<ul style="list-style-type: none"> • kan udtrykke deres oplevelse af hændelser og begivenheder fra dagligdagen og fra verden omkring os 	<ul style="list-style-type: none"> • Læreren tager løbende lokale og verdensomspændende aktuelle hændelser og begivenheder op med klassen, og beder eleverne give udtryk for deres personlige oplevelse af begivenhederne. Alt efter begivenhedens karakter kan eleverne fremlægge mundtligt eller i form af drama, tegning, maleri eller lignende.
<ul style="list-style-type: none"> • kan diskutere, foreslå og afprøve løsninger på forskellige problemer i klasse- og skolefællesskabet 	<ul style="list-style-type: none"> • Styr før arrangementer som forældremøder, klassefester, udflugter, besøg på lokale virksomheder o.l. en klassediskussion om regler for, hvem der gør hvad, hvordan man skal forholde sig under arrangementet mv. Nedskriv de aftalte regler. Gennemgå efter arrangementet reglerne med eleverne, og diskuter med dem, om disse fungerede efter hensigten, og hvad der eventuelt skulle have været anderledes. • Tag løbende aktuelle praktiske problemer og spørgsmål i klassen op (fx hvordan man kan skiftes til at anvende materialer og udstyr). Styr en elevdiskussion om, hvad man kan gøre for at løse problemet, og hvilke konsekvenser den enkelte løsning vil have. Lad til sidst eleverne (fx ved flertalsbeslutning) vælge en af løsningerne og afprøve den i en fastsat periode. Herefter evalueres, og eventuelle ændringer i fremgangsmåden aftales og afprøves på samme måde. • Vælg sammen med eleverne et aktuelt problem eller spørgsmål på skolen (fx beskæftigelsesmulighederne i frikvartererne). Styr en elevdiskussion om, hvordan problemet kan løses, og hvilke konsekvenser forskellige løsninger kan have. Lad til sidst eleverne i fællesskab vælge en løsning, og hjælp dem med at formulere en henvendelse herom til en relevant instans på skolen, (elevrådet, en elevrepræsentant i skolebestyrelsen eller (gennem skolens leder) skolebestyrelsen og/eller pædagogisk råd.

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om elevernes fremstillings- og udtryksformer er forståelige og relevante i forhold til emnet. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleverne viser forståelse af og medleven i begivenheder såvel tæt på som ude i verden, og kan give forståeligt udtryk for deres egen oplevelse heraf. 	<p>Aktuelt materiale fra trykte og elektroniske medier</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleverne kommer med relevante bidrag til reglerne, i hvilken udstrækning, de husker at følge dem, og om de kommer med relevante bidrag til drøftelsen efter arrangementet. • Læg mærke til, om eleverne <ul style="list-style-type: none"> - kan foreslå relevante løsninger til klasseproblemet - kan begrunde deres løsningsforslag - er i stand til at føre det valgte løsningsforslag ud i livet og efterfølgende kan pege på fordele og ulemper ved den valgte løsning. • Læg mærke til, om eleverne <ul style="list-style-type: none"> - kan foreslå relevante løsninger på skoleproblemet - kan begrunde deres løsningsforslag - kan formulere og begrunde deres løsningsforslag over for modtageren. 	

Kultur og samfund før og nu	
Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • er opmærksomme på, hvordan samfundets medlemmer er afhængige af hinanden og bidrager til at opfylde fælles behov • har kendskab til forskellige erhverv og funktioner i lokalsamfundet og i Grønland <i>(økonomi, erhverv og teknologi)</i> • er opmærksomme på teknologiens og mediernes betydning i deres hverdag <i>(økonomi, erhverv og teknologi)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Led en klassediskussion om, hvilke ting vi ikke kan undvære i dagligdagen i vores samfund i dag (fx mad, vand, varme, lys, forbindelse med omverdenen, lægehjælp osv.), og hvor disse ting kommer fra. Arranger efterfølgende en vandretur i byen/bygden til offentlige og private virksomheder, institutioner og anlæg (butik, brøttet, vandværk, elektricitetsværk, sygehus/-station osv.), hvor eleverne tegner og/eller fotograferer de forskellige steder. Lad eleverne efterfølgende i grupper lave plancher, der illustrerer de enkelte virksomheders, institutioners og anlægs funktioner. Plancherne hænges op og præsenteres af grupperne, og afsluttes med en klassediskussion med temaet: "Hvad hvis nu vi ikke havde _____ (virksomhed/institution/anlæg)?", og hvad man eventuelt kunne/måtte gøre i stedet. • Del opslagstavlen eller et stort stykke papir i to felter: "kan ikke undværes" og "er rart at have". Samtal med klassen om, at der er ting vi slet ikke kan undvære (fx mad og husly), og ting vi hver især meget gerne vil have og nødt vil undvære (fx slik, musik, fjernsyn og sport). Lad eleverne hver især eller i små grupper illustrere (tegne eller klippe ud af (tilbuds)aviser, kataloger osv. og/eller skrive ordkort), et fastsat antal ting, som de mener hører til i hver af de to spalter. Saml op ved at ophænge elevernes bidrag i det pågældende felt. Vælg de ting ud, som flest elever har nævnt, og diskuter med klassen, hvor vi får tingene fra – fx fra familien eller fra andre personer og/eller institutioner i samfundet. • Styr en klassediskussion om, hvad der er nødvendigt for at leve i et samfund. Lad dernæst eleverne i grupper forberede og gennemføre interviews af forskellige relevante personer i samfundet – i og uden for skolen – om hvordan de i deres arbejde bidrager til fællesskabet. Saml op ved at lade eleverne forelægge deres resultater i form af plancher, collager, rollespil eller andet udtryk, der beskriver de interviewede personers funktioner.
<ul style="list-style-type: none"> • er opmærksomme på kulturel variation inden for lokalsamfundet og i Grønland 	<p>Det anbefales, at arbejdet med kulturel variation tilrettelægges sammen med undervisningen i personlig udvikling under området "familie".</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opstil en række spørgsmål, der belyser forskelle og ligheder i familiemønstre og i livsformer, skikke og traditioner hos elevernes familier, så som: <ul style="list-style-type: none"> - hvem bor hjemme hos jer? (familiestørrelse og –sammensætning) - hvad laver dine forældre/plejeforældre og eventuelle andre voksne og unge derhjemme? (husholdning, beskæftigelse og bibeskæftigelse, erhverv og uddannelse) - hvad bor I i, og hvordan er boligen indrettet (hus/lejlighed) - hvad spiser I? (kostkultur) - hvad laver I i fritiden og ferien (kultur og interesser) - hvordan plejer I at fejre højtider, fødselsdage, førstegangshændelser og andre mærkedage. <p>Spørgsmålene vælges og formuleres ud fra et forhåndskendskab til elevernes baggrund, således at relevante ligheder og forskelle fremtræder. Samtidig skal det sikres, at elevernes og deres familiers privatsfære respekteres.</p> <p>Lad derefter eleverne hver for sig ud fra spørgsmålene – eventuelt efter, at de har lavet "interviews" i hjemmene og samlet billedmateriale ind – lave en planche eller kollage med temaet "Hjemme hos os". Eleverne kan efterfølgende på skift over en periode fremlægge for klassen om emnet. Hæng til sidst alle elevernes plancher op og lad eleverne sammenligne ved at stille dem spørgsmål af formen:</p> <p>I hvor manges familier har I bedsteforældre boende, har mor arbejde, spiser I mest grønlandsk mad, ser I fjernsyn om aftenen, osv.? Opstil svarene i grafisk form eller skemaform og saml op ved at tale med eleverne om, at mennesker har forskellige måder at leve på, og hvad grundene til dette kan være.</p>

Kultur og samfund før og nu	
Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Udvælg 5-10 samfundsfunktioner, fanger, læge, renovationsarbejder, butiksbestyrer, rengøringsassistent osv., og lad eleverne, f.eks. ved afstemning, sætte dem i rangfølge med hensyn til vigtigheden af deres funktion. Spørg derefter eleverne, om den øverste på deres rangliste kan klare sig uden henholdsvis nr. 2, 3, 4, 5, osv., og læg mærke til om eleverne viser en forståelse af, hvad de øvrige på listen bidrager med, og at man i et samfund er afhængige af hinanden. • Lad eleverne hver tegne to ting, de ønsker sig rigtig meget, f.eks. legetøj, musik, tøj, ny frisure eller at ligne en berømt person. Lad dernæst eleverne fortælle klassen hvorfor, og hvor de har ideen fra. Afslut med en klassesamtale om, hvordan medierne og andre mennesker påvirker vores ønsker. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleverne viser forståelse af, at folk vælger forskellige måder at leve på ud fra deres muligheder, ønsker og traditioner. 	

Læringsmål	Forslag til undervisningen
	<ul style="list-style-type: none"> • Præsenter eleverne for materiale i form af billeder, video mv. der viser livsformer og dagligdag i et udvalgt samfund i Grønland, som adskiller sig fra elevernes eget. Lad eleverne finde svar på, hvad materialerne kan sige om et antal på forhånd givne spørgsmål om dagligdag, livsformer, skikke og traditioner de pågældende steder. Afslut med at lede en klassediskussion om forskelle og ligheder mellem livsformer og dagligdag på det pågældende sted og i elevernes eget lokal-samfund. <p>Aktiviteten gentages, sådan at forskellige samfundstyper (storby, by og bygd) og regioner (Nord-, Syd-, Vest- og Østgrønland) er eleverne bekendt.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • har kendskab til børns levevilkår og dagligdag i andre lande 	<ul style="list-style-type: none"> • Præsenter eleverne for billede- og videomateriale, der viser noget om børns dagligdag i udvalgte lande. Tal med dem om forskelle og ligheder i forhold til deres egen dagligdag, og stil spørgsmål om, hvordan de forestiller sig, det er at være barn det pågældende sted.
<ul style="list-style-type: none"> • har arbejdet med deres eget stamtræ 	<ul style="list-style-type: none"> • Udlever eleverne et simpelt ”stamtræsskema”, hvor oplysninger om elevens, dennes forældres og bedsteforældres (samt evt. oldeforældres) navne, fødeår og fødesteder skal noteres, og lad dem udfylde dem sammen med deres familie. Hæng skemaerne op i klassen og lav søjlediagrammer e.l. over <ul style="list-style-type: none"> - hvor mange af eleverne er født på stedet, og hvor mange er ikke, - hvor mange af forældrene er født på stedet, og hvor mange er ikke, - hvor mange af bedsteforældrene og eventuelt oldeforældrene er født på stedet, og hvor mange er ikke. • Tegn en tidslinie på 100 år på en lang strimmel papir på opslagstavlen/væggen., hvor 1 år er lig ca. 2 centimer. Indfør det aktuelle årstal længst til højre. Angiv derefter elevernes fødeår på linien, og tal med dem om, at det lille stykke mellem de to punkter viser, hvor længe de selv har levet, og tal med dem om, hvor meget de allerede har oplevet siden de blev født (fået søskende, kommet i skole osv.). Vis dernæst eleverne dit eget fødeår på linien og sammenlign afstanden til i dag, og fortæl om vigtige hændelser i dit eget liv. Fortsæt med at markere elevernes forældres, bedsteforældres og evt. oldeforældres fødeår, og lad dem sammenligne længden af de forskellige familiemedlemmers livsforløb.

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> Læg mærke til, om eleverne viser forståelse af, at folk vælger forskellige måder at leve på ud fra deres muligheder, ønsker og traditioner. 	<p>Kalaallit Nunaat – nuna alutornartog KNR, 1995, Pilersuiffik fællessamlingen. (Findes også på dansk)</p> <p>I Pilerdsuiffiks fællessamling findes herudover et stort udvalg af videoer, der bl.a. omhandler liv og dagligdag forskellige steder i Grønland, se kataloget under 46.7 – 46.79. En stor del af disse er af lidt ældre dato og mange er også med dansk tale. Desuden er de fleste bestemt for højere klassetrin. Mange vil dog alligevel kunne bruges i denne sammenhæng, når læreren udvælger passende sekvenser og giver sine egne kommentarer og forklaringer.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Lad eleverne i grupper diskutere og med tegninger mv. illustrere hver sit emne, f.eks. boligformer, skolegang, madtraditioner osv., og lad grupperne fremlægge for hinanden, hvad de har fundet af ligheder og forskelle i forhold til deres egen dagligdag. 	<p>Montanari, Donata: Børn i alle farver, Carlsen, 2000. Pilersuiffik fællessamlingen, bestillingsnr. 6304.</p> <p>Stryhn, Mogens: Børn i U-lande</p> <p>1) Billedbog for voksne, (til læreren) og</p> <p>2) Billedbog for børn, Pilersuiffik fællessamlingen, bestillingsnr. hhv. 344 og 343.</p> <p>Familier verden rundt.</p> <p>En familie fra..... (Bosnien, Brasilien, Etiopien, Guatemala, Irak, Japan, Kina, Sydafrika, Tyskland, Vietnam) Flachs 1997 – PI Info</p> <p>Aktuelt billedmateriale fra trykte og elektroniske medier, herunder Internettet</p> <p>UNICEFs materialer, se oversigt på www.unicef.dk</p> <p>Mellemfolkelig Samvirkes materialer, se oversigt på www.ms.dk</p> <p>Tidsskriftet National Geographic, se www.nationalgeographic.dk og www.nationalgeographic.com</p>
<ul style="list-style-type: none"> Læg i arbejdet med opbygningen af tidslinien mærke til, om eleverne viser en begyndende forståelse for den relative tidsrækkefølge af generationerne. <p>Lad eleverne enkeltvis vælge en begivenhed i deres liv, så som da de fangede deres første fisk, fik en ny cykel, fik en lillesøster osv., og lad dem forsøge at afmærke tidspunktet for begivenheden på tidslinien. Læg mærke til, om eleverne kan placere begivenheden inden for den rigtige tidsperiode; det forventes ikke, at afmærkningen er nøjagtig på årstallet. </p>	<p>Et lærerfremstillet stamtræsskema med felter, hvor oplysninger om levens, dennes forældres og bedsteforældres (samt evt. oldeforældres) navne, fødeår og fødesteder kan indføres.</p> <p>Her er mit stamtræ. Flachs 2001, PI info</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • har kendskab til sider af levevilkårene i lokalsamfundet i gamle dage, f.eks. gennem ældre menneskers fortælling • <i>har kendskab til forskelle mellem erhvervsformer og teknologi før og nu (økonomi, erhverv og teknologi)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Tag udgangspunkt i tidslinien og tal med eleverne om, hvad de ved om, hvordan livet formede sig i gamle dage, da deres forældre og bedsteforældre var børn. Lad eleverne dernæst formulere spørgsmål om, hvad de gerne vil vide noget om/mere om, og skriv spørgsmålene ned. Inviter en ældre person (eller anden person, som har særligt kendskab til levevilkårene i lokalsamfundet før i tiden), og lad vedkommende fortælle ud fra elevernes spørgsmål. Indføj løbende begivenheder mv. på tidslinien.
<ul style="list-style-type: none"> • kender til eget lokalsamfunds historie, bl.a. gennem kendskab til lokale fortidsminder • <i>har kendskab til forskelle mellem erhvervsformer og teknologi før og nu (økonomi, erhverv og teknologi)</i> 	<p>Arbejdet med lokalsamfundets historie tilrettelægges på meget forskellig vis ud fra de lokale muligheder.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Indsaml – eventuelt også gennem eleverne – gamle fotografier fra lokalsamfundet. Undersøg sammen med eleverne billederne og find frem til, hvor gamle de mon er, og afmærk tidspunktet på tidslinien. Arranger en vandretur, og prøv at lokalisere de steder, billederne er taget, og tag fotografier af stederne, som de ser ud nu. Lav ved hjemkomsten en billedudstilling med de gamle og nye billeder, og lad eleverne sammenligne og gøre iagttagelser om, hvilke ting der har ændret sig, og hvilke der ikke har, og tal med dem om hvorfor. • Gennemgå lokalsamfundets historie i hovedtrækkene fra den tidligste kendte bebyggelse og plot perioder og begivenheder ind på en tidslinie. Arranger dernæst besøg til lokale historiske og eventuelle forhistoriske minder (kirken, gamle bygninger, forhistoriske ruiner) og til det lokale museum.
<ul style="list-style-type: none"> • har overvejet, hvad grønlandske sagn og myter kan fortælle om livet i gamle dage 	<p>Arbejdet med sagn og myter anbefales tilrettelagt sammen med undervisningen i grønlandsk (litteratur) og religion og filosofi (inuitisk religion)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Læs eller genfortæl grønlandske sagn og myter for eleverne, og samtal med dem om, hvad disse kan fortælle os om forskellige på forhånd givne spørgsmål som f.eks. <ul style="list-style-type: none"> - hvordan var boligen indrettet, - hvad levede man af, - hvad troede man på, - hvordan underholdt man sig?
<ul style="list-style-type: none"> • har beskæftiget sig med dagligdag og levevilkår i gamle dage i andre lande 	<ul style="list-style-type: none"> • Forsyn eleverne med oplysninger og billedmateriale mv. om et udvalgt forhistorisk samfund (f.eks. oldtidens Egypten, det gamle Kina, Nordamerikas indianere, stenalderen i Danmark). Lad eleverne i grupper arbejde med at give svar på forskellige spørgsmål, så som: <ul style="list-style-type: none"> - Hvordan var klimaet og de fysiske omgivelser? - Hvilke erhverv levede befolkningen af? - Hvad spiste de? - Hvordan gik de klædt? - Hvordan var deres boliger indrettet? - Hvilke transportmidler anvendte de? - Havde de et skriftsprog, og hvordan så det i givet fald ud? - Hvad ved man om deres musik og anden kunst? <p>Lad de enkelte grupper ud fra svarene på de stillede spørgsmål lave tegninger eller modeller af redskaber, huse, klædedragt og plancher over fødevarer og måltider og fremlægge deres resultater for klassen.</p>

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Saml op efter besøget med en klassesamtale om, hvad de har fået ud af gæstens beretning, og lad dem sammenligne levevilkårene – <i>herunder erhvervsformer og teknologi</i> - i gamle dage med levevilkårene i dag. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Lad eleverne i grupper behandle en bestemt periode, et emne eller en begivenhed ved at lave tegninger, plancher, collager, modeller, rollespil osv. og lad dem fremlægge for hinanden. Læg mærke til om, de giver udtryk for viden om og oplevelse af lokalsamfundets historie • Lad eleverne beskrive udviklingen i levevilkår, <i>erhvervsformer og teknologi</i> gennem tiden. 	<p>Kommunebøger, lokal turistinformation, lokalmuseets materialer mv.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Bed eleverne begrunde deres svar på spørgsmålene ud fra konkrete eksempler i fortællingen. 	<p><i>Til læreren:</i> Robert Petersen: Hvad sagnene fortæller, 1-3, 1991. Lydbånd, Pilersuiffiks fællessamling bestillingsnr. 4891. Sagnsamlinger mv. i Pilersuiffiks fællessamling under: Sagn 39.13.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Lad eleverne opføre et rollespil over forskellige sider af tilværelsen i samfundet eventuelt i forbindelse med et klasseforældremøde. 	<p>Træd ind i.... Den arktiske verden (2001) Kejsertidens Kina (2000) De nordamerikanske indianeres verden (2000) Stenalderen (1998) Flachs, PI info Børnenes verdenshistorie. Bind 1, Klematis 2000, PI info Mange farvestrålende illustrerede bøger fra hele verden kan lånes i PI info</p>

Politisk organisation, lov og ret	
Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • kender deres rettigheder og pligter i skolen og i lokal-samfundet 	<ul style="list-style-type: none"> • Forklar eleverne betydningen af begreberne rettigheder og pligter, og giv eksempler på, hvordan alle mennesker har både rettigheder og pligter. Tegn to felter på tavlen med overskrifterne (eller symboler herfor) henholdsvis ”Det har jeg ret til” og ”Det skal jeg”. Brainstorm med klassen om, hvad eleverne har ret til i og uden for skolen, og hvad de har pligt til i og uden for skolen, og skriv stikord eller tegn symboler i de respektive felter. Afslut med en klassesamtale om berettigelsen af de forskellige udsagn.
<ul style="list-style-type: none"> • kender til lokale samfundsinstitutioner, skolebestyrelse, bygdebestyrelse, kommunalbestyrelse og foreninger, og kender til elevrådet og dets opgaver og beføjelser 	<ul style="list-style-type: none"> • Forklar eleverne, ved det årlige valg til elevrådet, om rådets opgaver og beføjelser, og om hvordan de selv kan have indflydelse på elevrådets sammensætning. Efterfølgende inviteres en repræsentant for det afgående elevråd til at fortælle om elevrådets igangværende arbejde for elevernes interesser. • Forklar eleverne (f.eks. i forbindelse med valg af eventuel(le) elevrepræsentant(er) om skolebestyrelsens sammensætning og hovedopgaver. Lad eleverne forberede spørgsmål om, hvad skolebestyrelsen kan gøre for at imødekomme elevernes ønsker i forskellige sammenhænge, og inviter en forældrerepræsentant og/eller en elevrepræsentant til at fortælle om deres arbejde og besvare spørgsmålene. Aktiviteten gennemføres mest hensigtsmæssigt sidst på trinnet. • Fortæl og tal med eleverne om, hvad kommunalbestyrelsen (og i bygder også bygdebestyrelsen) sørger for og bestemmer, og hvem der vælger dem. • Fortæl og tal med eleverne om, hvilke interesser lokale foreninger (politiske og kulturelle mv.) varetager.
<ul style="list-style-type: none"> • er opmærksomme på Grønland som en politisk enhed 	<ul style="list-style-type: none"> • Præsenter eleverne for deres egen og de øvrige grønlandske kommuners våben, og tal med dem om, hvad hvert enkelt afbilder eller symboliserer. Anbring våbnene ved de respektive kommuner på et Grønlandskort med det grønlandske flag og hjemmestyrets logo (isbjørnen) i midten, og tal med eleverne om, hvad flaget og logoet er udtryk for (Grønland som en enhed). Stil eleverne spørgsmålet: ”Hvad er Grønland for jer?”, og bed dem dernæst hver især, illustrere (tegne, male, klippe ud e.l.) 3 ting, der gør dem glade for at bo i Grønland. Afslut med at lade eleverne fremlægge deres illustration for klassen og begrunde deres valg.

Politisk organisation, lov og ret	
Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleverne har en begyndende forståelse af, at der er ting, som de har ret til, og ting, som de skal, både i og uden for skolen, og hvorfor. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Saml efter besøget af elevrådsrepræsentant op med en klassesamtale, og læg mærke til, om elevernes har en grundlæggende forståelse af, hvad elevrådet kan gøre for undervisningen og dagligdagen på skolen • Saml efter besøget af forældre- og/eller elevrepræsentant op med en klassesamtale, og læg mærke til om eleverne har en grundlæggende forståelse, hvad skolebestyrelsen kan gøre for undervisningen og dagligdagen på skolen. • Lad eleverne stille forslag om, hvad de godt kunne tænke sig bygdebestyrelsen og/eller kommunalbestyrelsen gjorde for deres bygd/by, og læg mærke til om forslagene er rimeligt relevante i forhold til den pågældende instans kompetence. • Læg mærke til, om eleverne har en begyndende forståelse af, at man kan slutte sig sammen i foreninger og øve indflydelse på forskellige interesseområder. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om elevernes valg og begrundelser viser en fornemmelse for, at der er ting der karakteriserer Grønland. 	

Økonomi, erhverv og teknologi	
Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • har kendskab til forskellige erhverv og funktioner i lokalsamfundet og i Grønland 	<p>På yngstetrinnet er kendskab til erhverv og funktioner integreret i undervisningen i området Kultur og samfund før og nu.</p> <p>Det anbefales i øvrigt, at undervisningen i erhvervsformer og funktioner tilrettelægges sammen med undervisningen i fagområdet personlig udvikling under områderne personlig planlægning og uddannelse og erhverv.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • er opmærksomme på teknologiens og mediernes betydning i deres hverdag 	<p>På yngstetrinnet er opmærksomhed på teknologiens betydning i hverdagen integreret i undervisningen i området Kultur og samfund før og nu.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • er opmærksomme på, at samfund lokalt, nationalt og globalt er materielt og økonomisk afhængige af hinanden 	<ul style="list-style-type: none"> • Lad hver elev udvælge 5 personlige ting f.eks. legetøj, blade, musik og tøj, og kortlæg sammen med eleverne, hvor hver ting er købt, og hvor hver ting oprindeligt kommer fra. Brug kort til at illustrere, tingenes vej fra producent til forhandler og forbruger. • Udvælg – eventuelt sammen med eleverne – et antal livsnødvendige både grønlandsk og udenlandsk producerede varer, fødevarer, brændstof, byggematerialer mv., og kortlæg sammen med eleverne produktens vej fra produktionssted til forhandler og forbruger.
<ul style="list-style-type: none"> • har kendskab til forskelle mellem erhvervsformer og teknologi før og nu 	<p>På yngstetrinnet er kendskab til forskelle mellem erhvervsformer og teknologi før og nu integreret i undervisningen i området Kultur og samfund før og nu.</p>

Økonomi , erhverv og teknologi	
Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Se under Kultur og samfund før og nu, første læringsmål 	
<ul style="list-style-type: none"> • Se under Kultur og samfund før og nu, første læringsmål 	
<ul style="list-style-type: none"> • Stil eleverne spørgsmål om, hvad det ville betyde, hvis vi ikke havde mulighed for at skaffe de forskellige produkter udefra 	Grønlandskort og verdenskort og eller globus
<ul style="list-style-type: none"> • Se under Kultur og samfund før og nu, femte og sjette læringsmål 	

Verden omkring	
Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • kan orientere sig i lokalsamfundet og de nærmeste omgivelser • kan udarbejde simple kortskitser over skolen og lokalsamfundet 	<ul style="list-style-type: none"> • Lad eleverne tegne nogle genstande, som er lagt på et bord, dels set fra siden, dels set fra oven. Tal med dem om, at kort er tegninger af tingene set i fugleperspektiv. Lad dernæst eleverne hver især tegne en tegning af deres klasseværelse og genstandene heri set fra oven. Lad dem sammenligne deres resultater. • Tag eleverne med på en gåtur i skolens omgivelser. Lad dem hver vælge og tegne en skitse af en større naturgiven eller menneskeskabt genstand, f.eks. en klippeblok, en bygning eller en mast. Lad eleverne færdiggøre deres tegninger tilbage i klasseværelset. Lad eleverne klippe tegningerne ud og hjælp dem med at placere dem i rigtig relativ position til skolen på et stort stykke papir med skolen tegnet ind i midten. Gør derefter sammen med eleverne kortet færdigt ved at indtegne andre vigtige kendemærker og eventuelle veje og stier. • Lad eleverne hver især med støtte i et lærerfremstillet forlæg tegne en skitse af lokalsamfundet eller - i byer - en afgrænset del heraf, f.eks. skoledistriktet, med markering ved aftalte symboler af de vigtigste kendemærker (bygninger, fjeldknolde, veje mv.) Arranger en vandretur i det valgte område og hjælp eleverne med at tilrette og indtegne yderligere detaljer på deres skitser.
<ul style="list-style-type: none"> • kan vise deres egen bygd/bys og kommunes beliggenhed på Grønlandskortet og Grønlands beliggenhed på verdenskortet/globussen 	<ul style="list-style-type: none"> • Tag udgangspunkt i et blindkort over Grønland og fortæl eleverne om klimaforhold, vintermørke og midnatssol, dyrearter, dyrehold og dyrkning af grøntsager mv. i forskellige regioner, og lad dem derefter gætte, i hvilken region de selv bor. Vis dem derefter på grønlandskortet, hvor deres egen kommune og egen by/bygd ligger. • Tag udgangspunkt i et verdenskort/en globus uden navne og fortæl om klima- og plantebælter og lad eleverne finde, hvor Grønland ligger ud fra deres kendskab til Grønlandskortets udseende og grønlandske klimaforhold mv. <p>I løbet af trinnet udvides kendskabet til både Grønlands- og verdenskortet i alle relevante sammenhænge.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • er opmærksomme på, at der er forskelle mellem menneskeskabte og naturgivne miljøer i lokalområdet 	<ul style="list-style-type: none"> • Lad eleverne i grupper studere en serie billeder af forskellige naturlige og menneskeskabte miljøer, stranden og molen, en naturlig samling sten og en forhistorisk ruin, en dyreveksel og en anlagt grussti, en gravet grøft og et vandløb osv. og bed dem sortere disse i to grupper under overskrifterne: "Dette har naturen skabt" og "Dette har mennesker skabt". Lad dem derefter fremlægge og begrunde deres resultater for klassen. Arranger en vandretur i lokalområdet, hvor eleverne identificerer og tegner og/eller fotograferer naturgivne og menneskeskabte miljøer.

Verden omkring	
Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til om skitserne angiver rimeligt korrekte relative placeringer af klasseværelsets indbo • Læg mærke til om eleverne har en rimelig fornemmelse af relativ placering, retning og afstande. • Læg mærke til om eleverne har en rimelig fornemmelse af relativ placering, retning og afstande. 	<p>Lærerfremstillet skitse af lokalsamfundet/-området</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Lad løbende i forbindelse med relevante emner eleverne udpege egen kommune og by/bygd på Grønlandskortet og Grønland på verdenskortet samt andre steder i forbindelse med arbejdet med andre dele af Grønland og Verden. 	<p>Klima- og plantebæltekort mv.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Lad eleverne lave en udstilling af tegningerne /fotografierne og lad dem forklare, hvad der kendetegner henholdsvis naturgivne og menneskeskabte miljøer. 	

